

- 24 Or ti riman, lector, sovra 'l tuo banco,  
dietro pensando a ciò che si preliba,  
s'esser vuoi lieto assai prima che stanco.  
Messo t'ho innanzi: omai per te ti ciba;  
ché a sé torce tutta la mia cura  
27 quella materia ond' o son fatto scriba.  
Lo ministro maggior de la natura,  
che del valor del ciel lo mondo imprenta  
30 e col suo lume il tempo ne misura,  
con quella parte che sù si rammenta  
congiunto, si girava per le spire  
33 in che più tosto ognora s'appresenta;  
e io era con lui; ma del salire  
non m'accors' io, se non com' uom s'accorge,  
36 anzi 'l primo pensier, del suo venire.  
É Béatrice quella che sí scorge  
di bene in meglio, sí subitamente  
39 che l'atto suo per tempo non si sporge.  
Quant'esser convenia da sé lucente  
42 quel ch'era dentro al sol dov'io entra' mi,  
non per color, ma per lume parvente!  
Pereh' io lo 'ngegno e l'arte e l'uso chiami,  
45 sí nol direi che mai s'imaginasse;  
ma creder puossi e di veder si brami.  
E se le fantasie nostre son basse  
a tanta altezza, non è maraviglia;  
48 ché sopra 'l sol non fu occhio ch'andasse.  
Tal era quivi la quarta famiglia  
de l'alto Padre, che sempre la sazia,  
51 mostrando come spira e come figlia.  
E Béatrice cominciò: "Ringrazia,  
ringrazia il Sol de li angeli, ch'a questo  
54 sensibil t'ha levato per sua grazia".

- Μεῖνε, ἀναγνώστη μου, λοιπὸν στὸν πάγκο σου γιὰ  
νά ξανασκεφετεῖς ὅσα σοῦ ἔχω κιόλας δώσει: νὰ δοκιμάσεις,  
24 ἂν θὲς πολλὴ χαρὰ νὰ νιώσεις προτοῦ νὰ κουρασθεῖς.  
Μπροστά σου τὰ χῶ στρώσει: πάρε μοναχὸς σου  
γιατὶ ὅλες μου τίς σκέψεις ἔχει: ἀπορροφήσει.  
27 τὸ θέμα πού τὸ χέρι μου πρέπει νὰ ἱστορήσει.  
Ὁ πῖο τρανὸς τῆς πλάσης λειτουργὸς  
μὲ τίς δυνάμεις τ' οὐρανοῦ τὸν κόσμο πού σφραγίζει,  
30 καὶ πού μετριέται ὁ χρόνος μὲ τὸ δικό του φῶς,  
στὸ σταυροδρόμι ἔφτασε πού πῖο μπροστά σᾶς εἶπα,  
σὰ νὰ 'ταν ἔλικα γυρίζει.  
33 καὶ κάθε ἀγγή, ὄλο καὶ πῖο νορῖτερα φωτίζει:  
κι ἤμουν κι ἐγὼ μαζί: μὰ δὲν κατάλαβα  
πῶς εἶχα ἀνεθεῖ, ὅπως αὐτὸς πού δὲ νογᾶ  
36 τῆ σκέψη του προτοῦ στὸ νοῦ του μπεῖ.  
Ἡ Βεατρίκη ἔτσι ὀδηγοῦσε ἀπ' τὸ καλὸ πρὸς τὸ καλύτερο,  
μὲ τέτοια γρηγοράδα ἢ κίνησή της,  
39 ἐξῶ ἀπ' τὸ χρόνο.  
Μὰ πῶς διακρίνονταν στὸ τόσο φῶς τὰ πλάσματα  
μέσα στὸν ἥλιο πού εἶχα φτάσει! Δὲν ξεχωρίζαν  
42 ἀπ' τὸ χρῶμα τους παρὰ ἀπ' τὴ δική τους λάμψη.  
Κι ἂν βοήθεια ζητοῦσα ἀπὸ γνώση, πείρα καὶ τέχνη,  
πῶς ὁ λόγος μου νὰ περιγράψει ὅ,τι στὴ φαντασία δὲ χωρεῖ;  
45 Μόνο νὰ τὸ πιστέψει κανεὶς μπορεῖ: καὶ νὰ παθήσει νὰ τὸ δεῖ.  
Κι ἂν ἡ δική μας φαντασία δὲν τὸ μπορεῖ  
σὲ τέτοια ὕψη ν' ἀνεθεῖ, παράξενο δὲν εἶναι  
48 πού μᾶτι ἀνθρώπινο πέρα ἀπ' τὸν ἥλιο δὲ θωρεῖ.  
Τέτοια ἐδῶ ἢ τέταρτη οἰκογένεια  
τοῦ υπέρτατου Πατέρα, πού πάντα τὴ χορταίνει:  
51 δείχνοντας τὸν Ἰὸ καὶ πῶς τὸ Θεῖο Πνεῦμα πνέει.  
Κι ἀρχίζει ἡ Βεατρίκη: «Εὐχαριστίες, εὐχαριστίες δῶσε  
στὸν Ἥλιο τῶν ἀγγέλων πού μὲ τὴ χάρι του  
54 σ' ἀξίωσε, μὲ τίς αἰσθήσεις σου, τόσο ψηλὰ ν' ἀνέβεις».

57 Cor di mortal non fu mai sí digesto  
a divozione e a rendersi a Dio  
con tutto 'l suo gradir cotanto presto,  
come a quelle parole mi fec' io;  
e sí tutto 'l mio amore in lui si mise,  
che B  atrice ecliss   ne l'oblio.

60 Non le dispiacque; ma sí se ne rise,  
che lo splendor de li occhi suoi ridenti  
mia mente unita in pi   cose divise.

63 Io vidi pi   folg  r vivi e vincenti  
far di noi centro e di s   far corona,  
pi   dolei in voce che in vista lucenti:  
cos   cinger la figlia di Latona  
vedem talvolta, quando l'aere    pregno,  
s   che ritenga il fil che fa la zona.

69 Ne la corte del cielo, ond' io rivegno,  
si trovan molte gioie care e belle  
tanto che non si posson trar del regno;  
e 'l canto di quei lumi era di quelle;  
chi non s'impenna s   che l   s   voli,  
dal muto aspetti quindi le novelle.

75 Poi, sí cantando, quelli ardenti soli  
si fuor girati intorno a noi tre volte,  
come stelle vicine a' fermi poli,  
donne mi parver, non da ballo sciolte,  
ma che s'arrestin tacite, ascoltando  
fin che le nove note hanno ricolte.

81 E dentro a l'un senti' cominciar: "Quando  
lo raggio de la grazia, onde s'accende  
verace amore e che poi cresce amando,  
multiplicato in te tanto resplende,  
che ti conduce su per quella scala  
87 u' sanza risalir nessun discende;

57 Μιά τέτοια διάθεση ποτέ καρδιά ανθρωπινή  
δέν   νωσε στ   Θε   ν'   φιερωθεί και ν   παραδοθεί  
μ'   λη της τήν   γνωμοσύνη,  
ώς   νωσα   γ   μ'   τ   τ   λόγια:

60 κι   τσι ή   γάπη μου   λη σ'   τ  ν πηγαίνει,  
και μ  ς στη λησμονιά ή Βεατρίκη μένει.  
  μως   τ   ή δ   ν  θι περιαρμένη: παρά   τσι χαμογελά,

63 π   ή λάμψη τ  ν ματι  ν της π   γελούσαν  
κάνει τ   νο   μου σ   διάφορα σημεία ν   γυρν  .  
Ε  δα μακάριες ψυχές, π   με τ   φ  ς τους τ  ν κεραυν  

66 νικο  σαν, π     θαν και   ν κορόνα γ  ρω μας γυρνο  σαν  
πι  τερη   ταν ή γλύκα τ  ς φων  ς τους   π   τ   λάμψη τους:  
  τσι τήν κόρη τ  ς Δητ  ς τ   στεφαν  νουν

69 και μ   φορά,   ν   ν ή   πι  σφαιρα   δρατιμους γεμάτη,  
ο   φεγγαραχτίδες, π     λόγυρα τ   ζ  νων.  
Μ  ς στ   παλάτια τ'   ραν  ,   π'   που κατεβαίνω,

72 χαρές   π  ρχουν   μορφες κι   κριβ  ς τόσο,  
π     ξω   π' τ   Βασίλειο   τ  ς δ   θγαίνουν: κι   ταν  
μ   τέτοια ή ψαλμωδία τ  των τ  ν φωτειν  ν ψυχ  ν

75   ποιος φτερα δέν   χει. μέχρι   κει π  νω ν   πετάξει,  
  π' τ  ν μουγκ   σ  μπως ν   περιμένει: γιά ν   μάθει.  
  τσι φ  λνοντας, τ  τες ο   λαμπερές ψυχ  ς

78 γ  ρω   π   μ  ς γυρίζουν τρεις φορές,  
  ν   στρα π   γ  ρω   π     λους σταθερο  ς γυρνο  νε:  
μ   φ  νηκαν   ν τις κυράδες π   τ   χορ   δέν παρατ  νε,

81 μ   κοντοστεκουνται κι   φωνες περιμένουν  
  σπου τ   λόγια τ  ς   π  μενης τροφ  ς   κο  νε.  
Κι   κούω μ     π   μέσα της ν'   ρχίζει: «Τ  σο

84   φ   σ   φωτίζει τ  ς χ  ρης ή   χτίδα π     νάθει,  
ή   γάπη ή   ληθινή,   που με τήν   γάπη   λο και μεγαλώνει,  
και λάμπει τόσο π   σ     ηγει π  ς τ   ψηλά

87   π   τ   σκάλα   τούτη, π   δέν τήν κατεβαίνει  
κάνεις   ν   στερα δέν τήν ξαναβ  ει:

- qual ti negasse il vin de la sua fiala  
per la tua sete, in libertà non fora  
se non com'acqua ch'al mar non si cala.  
90 Tu vuó saper di quai piante s'infiora  
questa ghirlanda che 'ntorno vagheggia  
la bella donna ch'al ciel t'avvalora.  
93 Io fui de li agni de la santa greggia  
che Domenico mena per cammino  
u' ben s'impingua se non si vaneggia.  
96 Questi che m'è a destra piú vicino,  
frate e maestro fummi, ed esso Alberto  
è di Cologna, e io Thomas d'Aquino.  
99 Se sí di tutti li altri esser vuó certo,  
di retro al mio parlar ten vien col viso  
102 girando su per lo beato serto.  
Quell'altro fiammeggiare esce del riso  
di Grazian, che l'uno e l'altro foro  
105 aiutò sí che piace in paradiso.  
L'altro ch'appresso addorna il nostro coro,  
quel Pietro fu che con la poverella  
108 offerse a Santa Chiesa suo tesoro.  
La quinta luce, ch'è tra noi piú bella,  
spira di tale amor, che tutto 'l mondo  
111 là giú ne gola di saper novella:  
entro v'è l'alta mente u' sí profondo  
saver fu messo, che, se 'l vero è vero,  
114 a veder tanto non surse il secondo.  
Appresso vedi il lume di quel cero  
che giú in carne piú a dentro vide  
117 l'angelica natura e 'l ministero.  
Ne l'altra piccioletta luce ride  
quello avvocato de' tempi cristiani  
120 del cui latino Augustin si provide.

- ὅποιοι ἀρνιέται ἀπὶ τὸ φλασκί του τὸ κρασί  
90 πὸ τῆ δική σου δίψα θεὸ νὰ σβήσει, ἐλεύθερος δὲ θὰ ἴταν,  
σὰν τὸ νερό, πὸ μὲς στὴ θάλασσα δὲν πέφτει.  
Νὰ μάθεις θέλεις τούτη τῆ γιρλάντα ποιοὶ στολίζουν,  
93 πὸ μὲ χαρά τους τὴν ἔμορφη γυναικία ἀντικρίζουν  
πὸ ἄξιο σ' ἔκανε στὸν οὐρανὸ ν' ἀνέβεις.  
Ἄπ' τὸ κοπάδι τὸ ἱερό ἤμουν ἀρνί  
πὸ ὁ Δομίνικος στὸ δρόμο ὡδηγεῖ:  
96 καλὰ παχαίνει ὅποιο ἀπὶ τὸν ἴσιο δρόμο δὲν παραπλανηθεῖ.  
Ἐτοῦτος δεξιὰ μου, ἐδῶ κοντά,  
ἤτανε δάσκαλός μου κι ἀδερφός· ὁ Ἀλβέρτος εἶναι  
99 ἀπὸ τὴν Κολονία· κι ἐγὼ ὁ Θωμάς ἀπὸ τ' Ἀκίνο.  
Ἄν γιὰ ὄλους τοὺς ἄλλους θεὸς νὰ μάθεις,  
102 μὲ τῆ ματιὰ τὰ λόγια μου ἀκολούθηθα  
ὅπως γυρνῶν τὸν κύκλο τῶν εὐλογημένων.  
Ἐτούτη ἡ ἄλλη ἢ ἀναλαμπὴ ἔρχεται ἀπὶ τὴν ἰλαρότητα  
τοῦ Γρατιανῶ, πὸ ἔγραψε γιὰ τὸ νὰ καὶ γιὰ τ' ἄλλο δίκαιο  
105 καὶ ἄρεσε ἡ δουλειὰ του στὸν παράδεισο.  
Ὁ ἄλλος, πὸ ἐδῶ κοντὰ τὸν κύκλο μας στολίζει,  
ὁ Πιέτρος ἦταν, αὐτὸς πὸ χάρισε στὴν Ἐκκλησία τὴν Ἀγία  
108 τὸ θησαυρὸ του, μαζί μὲ τῆ φτωχούλα, σὰν τὸν ὄβολό του.  
Στὸ πέμπτο, τὸ πιὸ ἔμορφο, ἀνάμεσά μας φῶς  
εἶναι αὐτὸς πὸ τέτοια μίαν ἀγάπη τὸν ἐμπνέει,  
111 πὸ ὄλος ὁ κόσμος ἐκεῖ κάτω μαντάτα του νὰ μάθει θέλει:  
κεῖ μέσα βρίσκεται ἡ διάνοια ἡ πιὸ δυνατὴ·  
114 τὴν εἶχε μέσα του σοφία, πὸ ἂν ἡ ἀλήθεια εἶν' ἀληθινή,  
νοῦς ἄλλος δὲν ξανάγινε νὰ τὴν ἀντιληφτεῖ.  
Κοντὰ του τῆ λαμπάδα ἐλέπεις τῆς Ἐκκλησίας  
πὸ ἀπ' ὄλους περισσότερο στὴν ἄλλη του ζωὴ  
117 μελέτησε τὴ φύση τῶν ἀγγέλων καὶ τὴν ἀποστολή.  
Γελάει ἀπὸ χαρὰ στὴν ἄλλη φλόγα, τῆ μικρῆ,  
ἐκείνος ὁ συνηγορὸς πὸ ἴχαν οἱ Χριστιανοί.  
120 καὶ στὰ γραφτὰ του εἶχε ὁ ἅγιος Ἀγουστίνος στηριχτεῖ.

- 123 Or se tu l'occhio de la mente trani  
di luce in luce dietro a le mie lode,  
già de l'ottava con sete rimani.  
Per vedere ogne ben dentro vi gode  
l'anima santa che 'l mondo fallace  
126 fa manifesto a chi di lei ben ode.  
Lo corpo ond' ella fu cacciata giace  
giuso in Cieldauro; ed essa da martiro  
129 e da essilio venne a questa pace.  
Vedi oltre fiammeggiar l'ardente spiro  
d'Isidoro, di Beda e di Riccardo,  
132 che a considerar fu piú che viro.  
Questi onde a me ritorna il tuo riguardo,  
è 'l lume d'uno spiro che 'n pensieri  
135 gravi a morir li parve venir tardo:  
essa è la luce eterna di Sigieri,  
che, leggendo nel Vico de li Strami,  
138 silogizzò invidiosi veri".  
Indi, come orologio che ne chiami  
ne l'ora che la sposa di Dio surge  
141 a mattinar lo sposo perché l'ami,  
che l'una parte e l'altra tira e urge,  
tin tin sonando con sí dolce nota,  
144 che 'l ben disposto spiro d'amor turge;  
cosí vid' io la gloriosa rota  
muoversi e render voce a voce in tempra  
e in dolcezza ch'esser non pò nota  
148 se non colà dove gioir s'insempra.

- 123 Ἄν, τώρα, μὲ τὸ νοῦ σου, τοὺς ἔπαινους ἀκολουθήσεις,  
ποῦ κἀνο γιὰ ἔναν-ἔναν ἀπ' αὐτοὺς τοὺς φωστῆρες,  
νὰ μάθεις γιὰ τὸν ὄγδοο θά ἐπιθυμήσεις.  
Τὸ Ὑψιστὸ Ἄγαθὸ βλέπει ἐκεῖ μέσα τὴν ἄγια τὴν ψυχὴ  
αὐτοῦ ποῦ ἔδειξε τὴ ματαιότητα τοῦ κόσμου  
126 σ' ὅποιον τὸν ἄκουσε μὲ προσοχή.  
Στὴν ἐκκλησία μὲ τὸν χρυσὸ θόλο κείτεται τὸ κορμὶ  
ἀπ' ὅπου αὐτὸς διώχτηκε μὲ τὴ θία· καὶ ἀναπαύεται  
129 σὲ τούτη τὴ γαλήνη, μακριὰ ἀπὸ τὸ μαρτύριο καὶ τὴν ἐξορία.  
Τὶς λάμπεις τίς λαμπρὲς βλέπεις πῶς πέρα  
τοῦ Ἰσίδωρου, τοῦ Μπέντα  
132 καὶ τοῦ Ριχάρδου, ποῦ ἔχουν δυνάμεις ὑπεράνθρωπες.  
Ἐτούτος, ποῦ ἀπ' αὐτὸν σὲ μὲ ξαναγυρνᾷ ἡ ματιά σου,  
εἶναι ἡ φλόγα τοῦ πνεύματος ἐκείνου ποῦ σκέψεις ἔκανε  
135 βασιεὺς καὶ νόμιζε πῶς τάχα ἀργοῦσε ἡ ὥρα τοῦ θανάτου·  
ἡ αἰώνια εἶναι τοῦ Σιγιέρι· ἡ λάμψη  
ποῦ δίδασκε στὸ δρόμο τοῦ Σανού  
138 ἀλήθειες, ποῦ φθόνο φέρνανε στὸ νοῦ».·  
Ἔστερα, σὰν τὸ ρολοῖ ποῦ σημαίνει  
τὴν ὥρα τοῦ πρωينوῦ ποῦ ἡ νύμφη τοῦ Θεοῦ ξυπνᾷ  
141 καὶ φάλλει τοῦ νυμφίου, γιὰ νὰ τὴν ἀγαπᾷ,  
καὶ ἡ μιὰ τοῦ ρολοιοῦ ἡ ρόδα τὴν ἄλλη σέρνει·  
καὶ ἔνα τιν-τὶν ἀκούγεται· γλυκά,  
144 ποῦ ἀγάπη κάνει νὰ πλημμυρίζει τὴν καρδιά·  
ἔτσι εἶδα ἐγὼ τὸ δοξασμένο τὸ στεφάνι.  
χορὸ νὰ ξαναπαίει καὶ νὰ ταιριάζει τίς φωνὲς μελωδικά·  
148 μὰ τέτοια μελωδία δὲν ἀκούγεται,  
παρὰ μονάχα ἐκεῖ ποῦ ζεῖ ἡ χαρὰ παντοτινά.

## Canto XI

3 O insensata cura de' mortali,  
quanto son difettivi silogismi  
quei che ti fanno in basso batter l'ali!

6 Chi dietro a *iura*, e chi ad amforismi  
sen giva, e chi seguendo sacerdozio,  
e chi regnar per forza o per soffismi,  
e chi rubare, e chi civil negozio,  
9 chi nel diletto de la carne involto  
s'affaticava e chi si dava a l'ozio,  
quando, da tutte queste cose sciolto,  
con Béatrice m'era suso in cielo  
12 cotanto gloriosamente accolto.

15 Poi che ciascuno fu tornato ne lo  
punto del cerchio in che avanti s'era,  
fermossi, come a candellier candelò.  
E io senti' dentro a quella lumera  
che pria m'avea parlato, sorridendo  
18 incominciar, faccendosi più mera:

21 «Così com'io del suo raggio resplendo,  
sí, riguardando ne la luce eterna,  
li tuoi pensieri onde cagioni apprendo.

24 Tu dubbi, e hai voler che si ricerna  
in sí aperta e 'n sí distesa lingua  
lo dicer mio, ch'al tuo sentir si sterna,  
ove dinanzi dissi "U' ben s'impingua",  
e là u' dissi "Non nacque il secondo";  
27 e qui è uopo che ben si distingua.

30 La provedenza, che governa il mondo  
con quel consiglio nel quale ogni aspetto  
creato è vinto pria che vada al fondo,

## ᾠσμα ΧΙ

3 ὦ, τί παράλογες εἶν' τῶν ἀνθρώπων οἱ ἔννοιες,  
κι εἶν' οἱ συλλογισμοὶ τοὺς τόσο λαθεμένοι!

6 Ὁ ἕνας μὲ τὸς νόμους κι ὁ ἄλλος μὲ τὰ γιατροσόφια  
καταπιάνεται, ποῖος κληρονομία ἀξιώματα ἐκκλησιαστικά  
καὶ ποῖος, μὲ βία καὶ μὲ δόλο, τὰ πολιτικά,

9 ποῖος μὲς στὶς ἡδονὲς τῆς σάρκαος εἶν' δοσμένοι,  
καὶ ποῖος τειμπέλης, ξαπλωμένος

κι ἐγώ, ἀπ' ὅλα ἐτοῦτα ἀπαλλαγμένος,  
καὶ μὲ τῆ Βεατρίκη, ψηλά, στὰ οὐράνια

12 καλοδέχτος, στῆ δόξα αὐτῶν τῶν φωτισμένων.  
Καθένας τοὺς στῆ θέση του γυρνᾷ  
μέσα στὸν κύκλο, ὡς ἦταν προτινά,

15 καὶ στέκεται σὰν τὸ κερὶ στὸ καντηλιέρι.

18 Κι ἀκούω χαρούμενα ν' ἀρχίζει νὰ μιᾶ  
φωνὴ πού ῥχόταν μὲς ἀπ' τῆ φωτιά,  
πού ἔχε μιλήσει πρὶο μπροστά:

«Τὶς σκέψεις, τοὺς συλλογισμοὺς σου βλέπω  
μὲς στὶς λαμπρὲς ἀχτίδες πού κοιτῶ  
21 νὰ ῥχονται ἀπ' τὸ αἰώνιο φῶς.

Ἀμφιβολία ἔχεις καὶ ζητᾷς

24 τὰ λόγια μου νὰ κἀνω πρὶο λιανὰ  
κι ἔτσι νὰ μπουὶνε στὰ δικά σου τὰ μυαλά,  
ὅταν ἔλεγαι: "Καλὰ παχαίνου",

27 κι αὐτὸ πού εἶπα: "Νοῦς ἄλλος δὲν ξανάγινε".  
καίρος λοιπὸν νὰ σ' τὰ ξεκαθαρίσω.

Ἡ Θεία Πρόνοια τὸν κόσμιο κυβερνᾷ

30 μὲ μιὰ σοφία πού ὁ νοῦς τοῦ κάθε πλάσματος  
δὲν καταφέρει νὰ ἐννοήσει.

- 33 però che andasse ver' lo suo diletto  
la sposa di colui ch' ad alte grida  
disposò lei col sangue benedetto,  
in sé sicura e anche a lui piú fida,  
36 due principi ordinò in suo favore,  
che quinci e quindi le fosser per guida.  
L'un fu tutto serafico in ardore;  
39 l'altro per sapienza in terra fue  
di cherubica luce uno splendore.  
De l'un dirò, però che d'amendue  
si dice l'un pregiando, qual ch'om prende,  
42 perch' ad un fine fur l'opere sue.  
Intra Tupino e l'acqua che discende  
del colle eletto dal beato Ubaldo,  
45 fertile costa d'alto monte pende,  
onde Perugia sente freddo e caldo  
da Porta Sole; e di rietro le piange  
48 per grave giogo Nocera con Gualdo.  
Di questa costa, là dov' ella frange  
piú sua rattezza, nacque al mondo un sole,  
51 come fa questo tal volta di Gange.  
Però chi d'esso loco fa parole,  
54 non dica Ascesi, ché direbbe corto,  
ma Oriente, se proprio dir vuole.  
Non era ancor molto lontan da l'orto,  
57 eh'el cominciò a far sentir la terra  
de la sua gran virtute alcun conforto;  
ché per tal donna, giovinetto, in guerra  
60 del padre corse, a cui, come a la morte,  
la porta del piacer nessun diserra;  
e dinanzi a la sua spirital corte  
*et coram patre* le si fece unito;  
63 poscia di dí in dí l'amò piú forte.

- 33 για νά μπόρσει ἡ νύμφη νά σμίξει με τόν ἀγαπημένον  
πού τῆ νυμφεύτηκε με τὰ δικά του πάθη,  
καί γι' αὐτήν ἔχυσε τὸ αἷμα του τὸ εὐλογημένο,  
36 με πιά μεγάλη σιγουριά καί πιά μεγάλη πίστη,  
δύο ἔστειλε ὁδηγούς, πού για δική της χάρι νά τὴν ὁδηγούν,  
ὁ ἕνας ἀπ' τῆ μιά μεριά, κι ὁ ἄλλος ἀπ' τὴν ἄλλη.  
39 Ὁ ἕνας ἀπὸ ζῆλο καίγονταν, σεραφικό·  
ὁ ἄλλος, τόση εἶχε κάτω στή γῆ σοφία,  
πού ἔλαμπε με φῶς χερουβικό.  
42 Ἀπὸ τοὺς δύο τὸν ἕνα θά ὑμνήσω,  
ὅποιος τὸν ἔνανε παinueί, παinueί καί τοὺς δύο,  
γιατὶ τὰ ἔργα τους κοινὸ ἔχανε σκοπό.  
45 Ἀνάμεσα Τουπίνο καί τὸν ποταμὸ πού κατεβαίνει  
ἀπὸ τὸ λόφο πού εἶχε διαλέξει ὁ ἅγιος Οὐμπάλντο,  
κατ' ἀπὸ τὸ ψηλὸ βουνό, εὐφορη μιὰ πλαγιὰ ξαπλώνει,  
48 ἀπ' ὅπου κρῦσι ἄνεμοι καί ζεστοὶ φουσᾶνε  
στὴν Περούτζια, ἀπὸ τοῦ Ἥλιου τὴν Πόρτα ἀπέναντι, μές  
στὴν ἀνήλιαγη σκιὰ ὑποφέρουν τὸ Γκουάλντο κι ἡ Νοτσέρα.  
51 Ἐκεῖ πού τῆς πλαγιᾶς τὸ κατηφορὶ μαλακιώνει,  
γεννήθηκε ἕνας ἥλιος πού φώτισε τὸν κόσμον,  
ὅπως ἐκεῖνος ὁ ἄλλος, πού ἀπὸ τὸν Γάργη ἀνατέλλει·  
54 λειψὸ θῆ νά 'ταν νά τὸν πεῖ Ἀσσίτζη·  
ὅποιοι, λοιπόν, γι' αὐτὸ τὸ μέρος νά μιλήσει θέλει,  
σωστὰ ἄν θέλει νά τὸν πεῖ, ἄς τ' ὀνομάσει Ἀνατολή.  
57 Λίγο μετὰ ἀπὸ τὴν αὐγή,  
νώσανε κιόλας οἱ ἄνθρωποι ἐπίδραση εὐνοϊκή  
ἀπὸ τὴν ἀρετὴ του τὴν ἐξαιρετική.  
60 Νιὸς ἦταν, ὅταν τὰ ἔβαλε με τὸν πατέρα  
για τὴ γυναικία ἐκείνη πού, ὅπως στὸ θάνατο,  
με χάρα, τὴν πόρτα του, κανένας δὲν ἀνοίγει·  
καί μες στοῦ ἐπισκόπου τὴν αὐλή  
καὶ στὸν πατέρα του μπροστά, ἐνώθηκε μαζί της  
63 καί κάθε μερα τὴν ἀγαποῦσε πιά πολὺ.

- 66 Questa, privata del primo marito,  
millecent' anni e più dispetia e secura  
fino a costui si stette senza invito;  
né valse udir che la trovò sicura  
con Amiclate, al suon de la sua voce,  
colui ch' a tutto 'l mondo fé paura;  
né valse esser costante né feroce,  
sí che, dove Maria rimase giuso,  
ella con Cristo pianse in su la croce.
- 72 Ma per eh' io non proceda troppo chiuso,  
Francesco e Povertà per questi amanti  
prendi oramai nel mio parlar diffuso.
- 75 La lor concordia e i lor lieti sembianti,  
amore e maraviglia e dolce sguardo  
facieno esser cagion di pensier santi;
- 78 tanto che 'l venerabile Bernardo  
si scalzò prima, e dietro a tanta pace  
corse e, correndo, li parve esser tardo.
- 81 Oh ignota ricchezza! oh ben ferace!  
Scalzasi Egidio, scalzasi Silvestro  
dietro a lo sposo, sí la sposa piace.
- 84 Indi sen va quel padre e quel maestro  
con la sua donna e con quella famiglia  
che già legava l'umile capestro.
- 87 Né li gravò viltà di cuor le ciglia  
per esser f' di Pietro Bernardone,  
né per parer dispetto a maraviglia;  
ma regalmente sua dura intenzione  
ad Innocenzio aperse, e da lui ebbe  
93 primo sigillo a sua religione.  
Poi che la gente poverella crebbe  
dietro a costui, la cui mirabil vita  
meglio in gloria del ciel si canterebbe,
- 96

- 66 Χίρα ἐκείνη ἀπὸ τὸν πρῶτο σύζυγό της μένει  
πάνω ἀπὸ ἑκατὸ καὶ χίλια χρόνια, μὲς στὴ ντροπὴ καὶ  
παρραμελημένη, χωρὶς κανεὶς νὰ τὴ ζητήσῃ, ὥσπου ἦρθε αὐτός·  
οὔτε ποὺ ὠφέλησε ποὺ ἀκούστη πὼς σιγουρεμένη  
τὴ θρῆκε μὲ τὸν Ἀμύκλα, ἐκείνος ποὺ ἡ φωνή του  
69 τὴ γῆ ὀλόκληρη ἔκανε νὰ τρέμει·  
οὔτε ποὺ τὴν ὠφέλησε ποὺ ἄφοβη ἔμεινε καὶ πιστὴ  
μαζί μὲ τὸν Χριστό, ἀπάνω στὸ σταυρό,  
72 ἐνῶ ἡ Μαρία κάτω ἔμεινε στὴ γῆ.  
Ἄλλ' ἄς μὴ συνεχίσω πολὺ κρυφὰ νὰ σοῦ μιλῶ:  
οἱ ἐρωτευμένοι ἐτούτοι ὁ Φραγκίσκος ἦτανε κι ἡ Φτώχεια,  
75 ποὺ τώρα ἀναφέρω μὲ τρόπο ἀνοιχτό.  
Ἡ ῥόμονια, ἡ ἀγάπη, ἡ ἔκσταση,  
οἱ ὄψεις οἱ χαρούμενες καὶ οἱ γλυκὲς ματιές  
78 αἰτίες στάθηκαν γιὰ σκέψεις ἱερές·  
τόσο ποὺ ὁ ἅγιος ὁ Βερνάρδος  
πρῶτος ἐξυπολύθη κι ἔτρεχε γιὰ νὰ φτάσει τὴν εἰρήνη,  
81 καὶ τρέχοντας τοῦ ἐφάνη πὼς πίσω εἶχε μείνει.  
Ἦ πλοῦτὴ ἄγνωστα! ὦ ἀγαθὸ καρποῦς ψυχῆς γεμάτο!  
Ἐξυπολύθη ὁ Αἰγίδιος, ἐξυπολήθη ὁ Σιλβέστρος,  
84 τρέχοντας πίσω ἀπ' τὸν νυμφίο – τόσο τοὺς ἄρεσε ἡ νύμφη.  
Καὶ προχωρεῖ ὁ δάσκαλος καὶ πατέρας μπροστά,  
87 μὲ τὴν κυρά του καὶ τὴ φαιμελιά.  
Διόλου τὰ μάτια του δὲ χαμηλώνει ἀπὸ δειλία,  
ποὺ ἦτανε γιὸς τοῦ Πιέτρο Μπερναρντόνε,  
90 οὔτε ποὺ ἡ ταπεινὴ του ἐμφάνιση προκαλοῦσε ἀπορία·  
παρὰ σὰν βασιλιάς τοὺς αὐστηροὺς κανόνες του  
στὸν Ἰννοκέντιο δείχνει, ποὺ τοῦ δίνει  
93 γιὰ τὸ μοναχικό του τάγμα τὴν πρώτη τὴ σφραγίδα.  
Σὰν οἱ φτωχοὺληδες ποὺ τὸν ἀκολοθεῖσαν γίνανε πολλοί,  
γι' αὐτὴ τὴ θαυμαστὴ του τὴ ζωὴ,  
96 κάλλιο τὴ δόξα του νὰ φέλναν οἱ οὐρανοί,

- di seconda corona redimita  
 fu per Onorio da l'Etterno Spiro  
 la santa voglia d'esto archimandrita.  
 E poi che, per la sete del martiro,  
 ne la presenza del Soldan superba  
 predicò Cristo e li altri che 'l seguìro,  
 e per trovare a conversione acerba  
 troppo la gente e per non stare indarno,  
 redissi al frutto de l'italica erba,  
 nel crudo sasso intra Tevero e Arno  
 da Cristo prese l'ultimo sigillo,  
 che le sue membra due anni portarno.  
 Quando a colui ch' a tanto ben sortillo  
 piacque di trarlo suso a la mercede  
 ch'el meritò nel suo farsi pusillo,  
 a' frati suoi, sí com' a giuste rede,  
 raccomandò la donna sua piú cara,  
 e comandò che l'amassero a fede;  
 e del suo grembo l'anima preclara  
 mover sí volle, tornando al suo regno,  
 e al suo corpo non volle altra bara.  
 Pensa oramai qual fu colui che degno  
 collega fu a mantener la bareca  
 di Pietro in alto mar per dritto segno;  
 e questo fu il nostro patriarca;  
 per che qual segue lui, com' el comanda,  
 discerner puoi che buone merce carea.  
 Ma 'l suo pecuglio di nova vivanda  
 è fatto ghiotto, sí ch'esser non puote  
 che per diversi salti non si spanda;  
 e quanto le sue pecore remote  
 e vagabunde piú da esso vanno,  
 piú tornano a l'ovil di latte vòte.

- τῆς μάντρας ὁ ἀρχηγὸς ἀπὸ τὸ Αἰώνιο Πνεῦμα,  
 γιὰ τὰ καλά του ἔργα,  
 99 κορόνα παίρνει δεύτερη ἀπ' τοῦ Ὀνόριου τὰ χέρια.  
 Ὑστερα, δψώντας γιὰ μαρτύριο,  
 πῆγε τὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ γιὰ νὰ κηρῦξει  
 102 καὶ τῶν διαδόχων του, μπροστὰ στὸν ὑπερόπτη τὸν Σουλτάνο·  
 μὰ βρισκοντας πολὺ ἀπρόθυμο τὸν κόσμο ἐκεῖ  
 γιὰ ν' ἀλλαξοπιστήσει, ἀπραγὸς νὰ μὴ μένει,  
 105 γύρισε, τὴν ἰταλικὴ σπορὰ νὰ κάνει νὰ καρποφορήσει.  
 Ἀνάμεσα στὸν Ἄρνο καὶ τὸν Τίβερη, σ' ἀπόκρημνο,  
 ἄγρονο βουνό τὴν τελευταία σφραγίδα πῆρε ἀπ' τὸν Χριστό,  
 108 ὅπου σημάδεψε τὰ μέλη του γιὰ χρόνους δύο.  
 Ὅταν Αὐτὸς ποὺ τὸν εἶχε γιὰ τὸ ἔργο αὐτὸ διαλέξει  
 βουλήθηκε ἀπάνω νὰ τὸν πάρει: γιὰ νὰ τὸν βραβεύσει.  
 111 γιὰ τὴν ἀξία του, ποὺ ἔτσι πιστὰ τοῦ εἶχε δουλέψει,  
 στοὺς ἀδερφούς του, τοὺς νόμιμους κληρονόμους,  
 τὴν ἀκριβὴ κυρὰ του ἀφήνει,  
 114 μὲ πίστη νὰ τὴν ἀγαπᾶνε παραγγέλνει:  
 κι ἀπ' τῆς φτώχειας τὰ σπλάχνα ἡ εὐγενικὴ ψυχὴ  
 θέλησε νὰ φύγει: καὶ στὸ βασίλειό της ν' ἀνεβῆ  
 117 καὶ φέρετρο δὲ θέλησε γιὰ τὸ κορμί.  
 Καὶ τώρα σκέψου τί πρέπει νὰ ἴταν ὁ σύντροφός του  
 120 ποὺ ἄξιος στάθηκε κι αὐτός, μαζί νὰ ὀδηγήσουν  
 τὴ βάρκα τοῦ Πέτρου σὲ σωστὴ πορεία μέσα στὴν τρικυμία·  
 τέτοιος εἶν' ὁ πατριάρχης ὁ δικός μας  
 123 κι ἔτσι καταλαβαίνει: ὅποιος τέτοιοι καπετάνιο ἀκολουθεῖ,  
 ἔχει τὴ βάρκα φορτωμένη μὲ πραιμάτεια καλή.  
 Μὰ τὸ κοπάδι του καινούργια ἀρέγεται βοσκή  
 126 καὶ δὲ μποροῦν παρὰ νὰ ξεστρατίσουν  
 σ' αὐτὰ τὰ ξέμακρα τὰ βοσκοτόπια:  
 καὶ δίχως γάλα τ' ἀρνιά ξαναγυρίζουν στὸ μαντρί,  
 ὅσο ἀπομακρύνονται,  
 129 καὶ μακριὰ ἀπ' αὐτὸ περιπλανιοῦνται.



132 Ben son di quelle che temono 'l danno  
e stringonsi al pastor; ma son sí poche,  
che le cappe fornisce poco panno.

135 Or, se le mie parole non son fioche,  
se la tua audienza è stata attenta,  
se ciò ch'è detto a la mente revoche,  
in parte fia la tua voglia contenta,  
perché vedrai la pianta onde si scheggia,  
e vedrà' il corrègger che argomenta

139 'U' ben s'impingua, se non si vaneggia'".

## Canto XII

3 S'ì tosto come l'ultima parola  
la benedetta fiamma per dir tolse,  
a rotar cominciò la santa mola;  
e nel suo giro tutta non si volse  
prima ch'un'altra di cerechio la chiuse,  
e moto a moto e canto a canto colse;  
canto che tanto vince nostre muse,  
nostre serene in quelle dolei tube,  
quanto primo splendor quel ch'è' refuse.

9 Come si volgon per tenera nube  
due archi paralelli e concolori,  
12 quando Iunone a sua ancella iube,  
nascendo di quel d'entro quel di fori,  
a guisa del parlar di quella vaga  
15 ch'amor consunse come sol vapori;  
e fanno qui la gente esser presaga,  
per lo patto che Dio con Noè puose,  
18 del mondo che già mai piú non s'allaga:

132 Εἶναι, στ' ἀλήθεια, κι ἐκεῖνα πού τῆ ζημιὰ φοβοῦνται.  
καὶ μένουν κολλημένα στὸν σομπάνη μὰ εἶναι  
τόσο λίγα, πού γιὰ τίς κάπες τους, ὕφασμα λίγο, φτάνει.

135 Τώρα, ἂν τὰ λόγια μου δὲν εἶναι μπερδεμένα,  
κι ἂν τ' ἀκουσες μὲ προσοχή,  
κι ἂν ὄ,τι εἰπώθηκε θυμᾶσαι,  
ἢ μὰ σου ἀπορία ἔχει ἀπαντηθεῖ,  
γι' αὐτὸ καὶ θιλέπεις τώρα γιὰτὶ τὸ δέντρο ἔχει μαραθεῖ,  
καὶ καταλαδαίνεις τί σημαίνει:

139 "Καλὰ παχαίνει ὅποιο ἀπ' τὸν ἴσιο δρόμο δὲν παραπλανηθεῖ!"

## Ἕσμη XII

3 Μόλις τὴν τελευταία τῆς λέξη  
εἶπεν ἡ φλόγα ἢ εὐλογημένη,  
στὰν τὴ μυλόπετρα τὸ ἄγιο τὸ στεφάνι πῆρε νὰ γυρνᾷ  
καὶ πρὶν δολέληρη  
6 μὰ βόλτα συμπληρώσει,  
ἄλλο στεφάνι ἦρθε νὰ τὸ στεφανώσῃ: καὶ τοῦ χοροῦ  
τὰ θήματα κι οἱ ψαλμοδιές σμίξανε ταιριαστά,  
κι ἡ μουσικὴ κι οἱ σάλπιγγες τους οἱ μελωδικές,  
9 καὶ τίς σειρῆνες μας νικῶσαν καὶ τοὺς ποιητές.

12 Κι ὅπως ἀνάμεισ' ἀπὸ σύννεφα ἀραιὰ  
δὺο σὺράνια τόξα, ὁμόκεντρα, προσάλλουνε ψηλὰ  
ὅταν ἡ Ἥρα τὴ δούλα τῆς προστάξει,  
καὶ τὸ μικρό, τὸ μέσα, τὸ μεγαλύτερο γεννᾷ, ἢ ὅπως  
ἀκούγεται ἡ φωνὴ τῆς περιπλανημένης, πού ὁ ἔρωτας τῆ σθεῖ,  
15 σὰ νὰ 'ταν ὁ ἥλιος, τοὺς ὑδρατιμούς πού πίνει:

18 καὶ τὸ μαθαίνουνε οἱ ἀνθρώποι κάτω ἐδῶ στῆ γῆ  
πὼς ὁ Θεὸς μὲ τὸν Νῶε κάνανε εἰρήνη  
καὶ συμφωνήθηκε τῆ γῆ ξανά νὰ μὴ τὴν πλημμυρίσει:

A questo intende il papa e ' cardinali;  
non vanno i lor pensieri a Nazarette,  
là dove Gabriello aperse l'ali.

Ma Vaticano e l'altre parti elette  
di Roma che son state eimitero  
a la milizia che Pietro seguette,  
tosto libere fien de l'avoltero".

138

142

### Canto X

Guardando nel suo Figlio con l'Amore  
che l'uno e l'altro etternalmente spira,  
lo primo e ineffabile Valore

3

quanto per mente e per loco si gira  
con tant' ordine fé, ch'esser non puote  
sanza gustar di lui chi ciò rimira.

6

Leva dunque, lettore, a l'alte rote  
meo la vista, dritto a quella parte  
dove l'un moto e l'altro si percuote;  
e lí comincia a vagheggiar ne l'arte  
di quel maestro che dentro a sé l'ama,  
tanto che mai da lei l'occhio non parte.

12

Vedi come da indi si dirama  
l'oblico cerchio che i pianeti porta,  
per sodisfare al mondo che li chiama.

15

Che se la strada lor non fosse torta,  
molta virtù nel ciel sarebbe in vano,  
e quasi ogne potenza qua giù morta;  
e se dal dritto più o men lontano  
fosse l'partire, assai sarebbe manco  
e giù e sú de l'ordine mondano.

21

Ὁ πάπας μὲ τoὺς καρδινάλιους αὐτὰ μονάχα μελετᾷ·  
οἱ σκέψεις τοὺς δὲν πᾶν στὴ Ναζαρέτ,  
ἐκεῖ ποὺ ὁ Γαβριὴλ ἀνοιξε τὰ φτερά.

138

Μὰ τὸ Βατικανὸ κι οἱ ἄλλοι τῆς Ρώμης  
οἱ ἅγιοι τόποι, ὅπου βρίσκονται θιμμένοι  
οἱ στρατιῶτες ποὺ ἀκολούθησαν τὸν Πέτρο,  
σύντομα ἀπ' τῆ βεβήλωση θά 'ναι λευτερωμένοι».

142

### Ἕσμη X

Ἡ ἀναρχὴ κι ἄφατη Δύναμη  
ἀτενίζοντας τὸ Γιό

μὲ τὴν αἰώνια τὴν Ἀγάπη ποὺ ἀκτινοβολοῦν κι οἱ δύο,  
τοὺς κόσμους ἔφτιαξε μὲ τόση τάξη

3

ποὺ νοῦ ἔχουν κι σφαιρογυρίζουν μὲς στὸ χῶρο,  
καὶ δὲ μπορεῖ, ὅποιος τοὺς δεῖ, νὰ μὴ θαυμάσει.

6

Ἕψωσε, ἀναγνώστη μου, λοιπὸν, μάζι μου τὴ ματιὰ  
στὶς ἀψηλές τὶς τροχιές, ἴσια μπροστά

9

ἐκεῖ ποὺ ὁ ἔνας ὁ κύκλος τὸν ἄλλο συναντᾷ·  
κι ἐκεῖ ἄρχισε νὰ θαυμάζεις τὴ σοφία  
τοῦ Ἀρχιμάστορα ποὺ μέσα του, τόσο τὸ ἔργο του  
ἀγαπᾷ, ποὺ δόλου δὲν τὸ θιγάζει ἀπ' τὴ ματιὰ.

12

Γιὰ κοίτα πῶς ξεκόβει ἀπὸ κεῖ  
ὁ κύκλος ὁ λοξός ποὺ τοὺς πλανῆτες ὀδηγεῖ,  
ποὺ γιὰ τὶς ἐπιδράσεις τοὺς παρακαλοῦν στὴ γῆ·  
Γιατὶ, ἂν δὲν εἶχανε τὴ στράτα τοὺς λοξή,

15

πολλὴ θὰ πῆγαινε χαμένη ἀπ' τὴν οὐράνια ἐπιρροή,  
καὶ κάθε δύναμη, σχεδόν, ἐδῶ θε νὰ ᾤτανε νεκρή·  
ἂν πάλι ξεφευγε ἡ πορεία τοὺς πιστέρο ἢ λιγότερο  
ἀπὸ τὸν ἴσιο δρόμο, πολλὰ θὰ εἶχε χάσει:

18

κι ὁ οὐρανὸς μὰ κι ἡ ἐπίγεια τάξη.

21